Iš viso archeologinių tyrimų metu sklype Jogailos g. Nr.9 žvalgytas 860 m^2 plotas, aptiktas 1-3 m storio kultūrinis sluoksnis. Atkasti mūrai, priklausę dviem čia XVI a. pabaigoje-XVII a. I pusėje stovėjusiems pastatams. Rišti moliu mūrai, aptikti Š sklypo dalyje, galėjo priklausyti ūkinės paskirties pastatui, o rištas kalkių skiediniu mūras su tinkavimo žymėmis, atkastas P sklypo dalyje, - gyvenamojo namo rūsiui. Su šių pastatų liekanomis susijusiuose kultūriniuose sluoksniuose rasta XVI-XVII a. I pusės keramikos fragmentų. Galima manyti, kad dabartiniame sklype Jogailos g. Nr.9 XVI a. pabaigoje-XVII a. I pusėje buvusi sodyba.

Andrius Vaicekauskas

Archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Kosciuškos g. Nr.3

1995 m. buvo vykdomi archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Kosciuškos g. Nr.3. Ši teritorija yra Plikojo kalno ŠV papėdėje, dešiniajame Vilnios krante, Kosciuškos gatvės P pusėje. Ji priklauso Vilniaus senamiesčio 73 kvartalui.

Istoriniuose šaltiniuose ši vietovė minima XVII a. pradžioje kaip prelato Povilo Jasinskio fundacija Jasinskių koplyčiai prie Vilniaus katedros. Žinoma, kad XVIII a. viduryje čia buvo pastatytas namas, priklausęs generolui Kazimierui Horainui, tačiau jis neišliko. Dabartiniu metu Kosciuškos g. Nr.3 išsidėstę pastatai priklauso LNM. Pačiame teritorijos ŠR gale stovi pirmasis pastatas, toliau į PV vienas paskui kitą išsidėstę trečiasis pastatas ir antrasis pastatas. Teritorijos PV gale yra septintasis pastatas (garažai).

1995 m. išilgai teritorijos ŠV-PR kryptimi šalia pirmojo, antrojo ir trečiojo pastatų buvo kasama lietaus kanalizacijos trasa, o ties septintuoju pastatu projektuoti vandens valymo įrenginiai.

Trasos vietoje iškasta 11 žvalgomųjų 2x2 m dydžio archeologinių šurfų, o valymo įrenginių vietoje tirtas 8x8 m plotas. Žvalgomųjų tyrimų metu nustatyta, kad ploniausias kultūrinis sluoksnis yra teritorijos ŠR dalyje. Čia ties pirmojo pastato ŠR galu iškastame šurfe Nr.11 įžemis pasiektas

70 cm gylyje, o prie pastato PV galo, šurfe Nr.8, - 85 cm gylyje. Tačiau pirmojo pastato kieme, šurfe Nr.9, 2,3 m gylyje, aptikta į įžemį įleista apie 70 cm skersmens ir 80 cm gylio statinė. Šalia jos rastas padėtas plokščias 20x35 cm dydžio akmuo, matyt, priėjimui palengvinti. Atrodo, kad statinė naudota vandeniui surinkti, kuris vėliau iš jos buvo išsemiamas. Statinės viduje aptikta pilko suplauto smėlio. 1,7-2 m gylyje buvusiame kultūrinio sluoksnio horizonte, susiformavusiame statinės naudojimo metu, rasta XVII a. datuojamos keramikos fragmentų. Panašu, kad šurfo Nr.9 vietoje būta vandeningos daubos.

Šalia trečiojo pastato iškasus šurfą Nr.7 paaiškėjo, kad šis namas statytas ant nuo Kalnų parko Neries link besidriekiančiame iškyšulyje, kurio natūralus, molingas paviršius pasiektas jau 30 cm gylyje.

Ties antrojo pastato PV galu iškasus žvalgomuosius šurfus Nr.5 ir 6 paaiškėjo, kad šioje vietoje kultūrinis sluoksnis storėjo PV kryptimi. 1,2 m gylyje prasidėjo durpingos žemės sluoksniai, kuriuose aptikta medinių rąstų gabalų, degėsių, gyvulių kaulų, XV a. datuojamų keramikos fragmentų. Įžemis pasiektas 2,8 m gylyje.

Pačiame septintojo pastato kieme (garažų) viduje iškastame šurfe Nr.4 užfiksuotas 4,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Jame išskirti XVIII-XIX a., XVI-XVII a. bei XV a. datuojami horizontai.

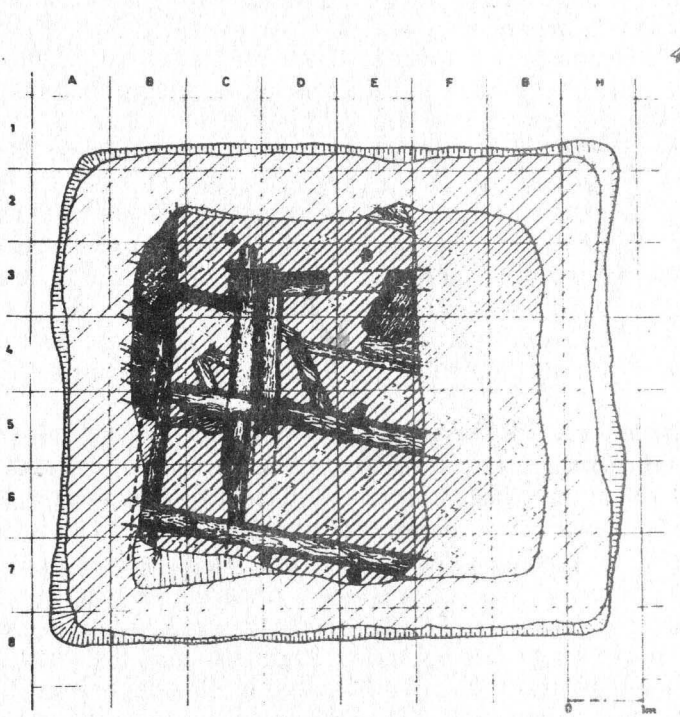
Iš viso žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu nustatyta, kad ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai yra išsidėstę atkarpoje tarp antrojo pastato PV kampo ir septintojo pastato. Be to, šioje vietoje kultūrinis sluoksnis yra storiausias.

Tai patvirtino šalia septintojo pastato ŠR dalies projektuojamų lietaus vandens valymo įrenginių vietoje tirtas 8x8 m plotas. Čia aptiktas net 7 m storio kultūrinis sluoksnis. Tirtame plote 2-2,2 m gylyje buvo tamsiai rudos žemės 14-20 cm storio sluoksnis. Jame rasta skiedrų, lentų gabalų, gyvulių kaulų, išdirbtos odos atraižų, gelsvų plytgalių nuolaužų bei XVI-XVII a. pirmos pusės keramikos fragmentų. V ploto dalyje viena greta kitos ŠV-PR kryptimi gulėjo trys 12x6 cm, 11x5 cm, 17x5 cm dydžių lentos.

Ploto centre ŠR-PV kryptimi vienas šalia kito aptikti suguldyti 3 plonyčiai 4-6 cm skersmens medelių kamienai. Atrodo, tai aptvaro liekanos. Šalia rastas į žemę įkaltas 6 cm skersmens kuolelis, tikriausiai skirtas

aptvaro sutvirtinimui. Galima manyti, kad šis 14-20 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis - tai buvęs XVI-XVII a. pirmos pusės kiemo paviršius.

2,8-3 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus ŠV ploto kampe atkastas pastato apatinio vainiko PR kraštas (pav.30). Vainiko rąstas 14x18 cm skersmens, tašytas, P gale turėjo išskobą suleidimui. Pastato grindų lentos skeltos, 15-20 cm pločio, apie 4 cm storio. Pastato liekanos buvo smarkiai apdegusios. Virš jų buvo 10-20 cm storio juodos, durpingos žemės sluoksnis

Pav.30. Medinių konstrukcijų planas plote Nr.1
Fig.30. Plan of wooden construction area I

su degėsiais, skiedromis bei XIV a. pabaigos - XV a. pradžia datuojamos keramikos fragmentais. Jis susidarė pastatui sunykus. Po pastatu bei maždaug 1 m atstumu aplink jį aptiktas apie 10 cm storio balto smėlio niveliacinis sluoksnis, supiltas statybos metu.

Tyrimų ploto PR kampe, 2 m atstumu į ŠR nuo pirmojo pastato liekanų, aptiktas kito medinio statinio ŠV kampas. Išlikę du apatiniai jo vainikai, sudėti iš 13 ir 20 cm skersmens rąstų. Atkastame ŠV kampe tarp rąstų aptikta iškirsta 24 cm pločio anga, o 50 cm atstumu ŠV kryptimi nuo jos - Neries link vedusio latako liekanos. Latakas buvo sudėtas iš dviejų apatiniais kraštais suremtų lentų. Statinio viduje lentinių grindų neaptikta, išsiskyrė pilkos žemės su degėsiais, skiedrų bei žvyro su skiedromis sluoksniai. Atrodo, tai galėjo būti ūkinės paskirties statinys. Tarp atkastų šių dviejų statinių tyrimų plote vietomis aptiktas 4-6 cm storio gyvulių mėšlo, sumaišyto su skiedromis, sluoksnis. Po juo prasidėjo iki 40 cm storio durpingas žemės sluoksnis su gausybe skiedrų bei lentų gabalais, tašytų rąstų dalimis, odos atraižomis, rausvų plytų dalelėmis bei XIV a. pabaiga-XV a. pradžia datuojamų puodų šukėmis. Jis susiformavo pastatų gyvavimo laikotarpiu. 10-60 cm žemiau atkastų statinių, po šiuo sluoksniu, 3,2-4,6 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, atidengta didelės medinės konstrukcijos dalis. Konstrukcija surėsta iš pušinių 18-38 cm skersmens tašytų ir netašytų rąstų, sutvirtintų 12-16 cm skersmens į žemę sukaltais kuolais.

Išilgai tyrimų ploto PR kraštinės vienas virš kito ŠR-PV kryptimi gulėjo 3 20-26 cm skersmens rąstai. Jie iš PR pusės buvo sutvirtinti 1 m atstumu vienas nuo kito į žemę sukaltais dviem 14-16 cm skersmens kuolais. Abu rąstų galai buvo už perkasos ribų, atidengta tik 3,6-3,8 m rąstų ilgio. Ploto PV kampe jie buvo statmenai surėsti su kitais dviem rąstais, gulinčiais vienas virš kito išilgai PV perkasos sienelės. Atidengta 4,6 m jų ilgio, PR galai į tyrimų plotą nepateko. ŠV galams sutvirtinti aptiktas šalia jų į žemę įkaltas 15 cm skersmens medinis kuolas. 80 cm atstumu į ŠR atkasti kiti lygiagrečiai gulintys trys rąstai. Pastebėta, kad jų PR galai taip pat buvo sunerti su išilgai tyrimų ploto PR kraštinės gulinčiais rąstais ir tęsėsi toliau, už perkasos PR ribos, o ŠV galai sutvirtinti iš abiejų pusių į žemę sukaltais 12-14 cm skersmens kuolais. Šioje vietoje rąstų galai buvo statmenai suleisti su ŠR kryptimi besitęsiančiu rąstu, kurio ŠR dalis tęsėsi

už tyrimų ploto ŠR sienelės. Išilgai medinės konstrukcijos, ties jos viduriu, PV-ŠR kryptimi gulėjo apie 38 cm skersmens rąstas. Atkasta 4,2 m ilgio jo dalis, o rąsto ŠR galas į tyrimų plotą nepateko.

Atkastoji medinė konstrukcija panaši į sunertą karkasą, sutvirtintą kuolais. Konstrukcijos vidus buvo pripildytas rudos, durpingos žemės su skiedromis, rausvų plytų gabalėliais. Keletas XIV a. pabaiga datuojamų keramikos gabalėlių aptikta šio sluoksnio paviršiuje.

Po rąstų konstrukcija buvo apie 60 cm storio rudų durpių sluoksnis. Jame aptikta skiedrų, lazdynų riešutų kevalų. Žemiau slūgsojo durpių sluoksniai pakaitomis su balto suplauto smėlio tarpsluoksniais. Durpių sluoksniuose aptikta mažų sraigių kriauklelių. 7 m gylyje pasiektas įžemis - pilkas šlynas.

Pastebėta, kad medinė konstrukcija apie 20° kampu nuožulnėja PR kryptimi, Pilkojo kalno link. Tokiu pat kampu nuožulnėja ir po jomis aptikti durpių sluoksniai. Galima manyti, kad Plikojo kalno ŠV papėdėje būta vandeningos daubos. Dar 1848 m. plane dabartinės teritorijos Kosciuškos gatvėje Nr.3 dalyje pažymėtas upeliukas, tekantis Neries link. Dabartiniu metu jo nėra, tačiau tyrimų plote gruntiniai vandenys pasirodė apie 2 m gylyje.

Galbūt atkasta medinė konstrukcija buvo susijusi su Kreivosios pilies papilio ŠV dalyje stovėjusiais statiniais ar įtvirtinimais, tačiau tikslią jų paskirtį gali išaiškinti tolesni archeologiniai tyrimai.

Valdas Vainilaitis

1994 - 1995 m. archeologiniai tyrimai Vilniuje, Savičiaus g. Nr.11

1994 m. PRI atliko archeologinius tyrimus Savičiaus g. Nr.11 esančio namo "C" korpuso viduje. Tirtas 40 m^2 plotas. Kultūrinio sluoksnio storis jame siekia 3 m. 1995 m. atlikti archeologiniai tyrimai to paties namo korpuso aplinkoje - Š ir R pusėse. Tirtas 75 m^2 plotas. Kultūrinio sluoksnio storis 3,2 m.

Pastato viduje tyrimų metu buvo atidengti pertvarų pamatai, tiriamą